

LAKIALOITE 38/2003 vp

Laki toimeentulotuesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Valtioneuvoston päätöksellä toimeentulotuen perusosan määräytymisperusteita muutettiin 1.1.1994 alkaen siten, että lapsilisät otetaan perheen tuloina huomioon toimeentulolaskelmaa tehtäessä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että toimeentulotuella kuitataan lapsilisät.

Tämän lakiesityksen tarkoituksena on muuttaa toimeentulotuesta annettua lakia siten, että

lapsilisä perheen ensimmäisen lapsen osalta laskettaisiin tulevaisuudessa perheen etuoikeutetuksi tuloksi. Tällöin ensimmäisestä lapsesta maksettava lapsilisä ei vähennä perheen saamaa toimeentulotukea. Lakimuutoksesta hyötyvät kaikki toimeentulotukea saavat lapsiperheet.

PERUSTELUT

Hallitus sivuuttaa ohjelmassaan köyhyysongelman viittaamalla vain pyrkimyksiinsä kohentaa työllisyyttä. Tavoiteltu 100 000 työpaikan lisäys ei toteutuessaankaan ratkaisisi köyhyysongelmaa. Pienempien etuuksien korottamisella on tärkeä rooli köyhyysongelmien voittamisessa, sillä useiden eri tutkimusten mukaan köyhyyden pääsyy ei ole vain pitkään jatkunut työttömyys vaan myös perusturvan riittämätön taso. Köyhyyttä on vähennettävä molempiin syihin vaikuttamalla.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä haastaa hallituksen kamppailuun köyhyysongelmia vastaan. Ryhmä esittää toimeentulotukiasiakkaiden lapsilisän muuttamista ensimmäisen lapsen osalta etuoikeutetuksi tuloksi toimeentulotukea laskettaessa ja toimeentulotuen asumismenojen

omavastuun poistamista. Parannusta vaaditaan myös opiskelijoiden asumislisän ympärivuotistamiseen sekä opintotukeen, pienimpiin äitiyspäivärahoihin ja kansaneläkkeeseen sekä yhdistelmätukeen. Näistä Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tekee ryhmäaloitteet ja tämä aloite on yksi niistä.

Hallitus on luvannut korottaa lapsilisiä ensimmäisen lapsen osalta mahdollisesti jopa 10 eurolla kuussa. Lapsilisien korottaminen tuleekin varmasti tarpeeseen monissa pienituloisissa perheissä. Hallituksen näkemyksen mukaan lapsilisien korottaminen vähentää lapsiperheiden köyhyyttä, joka on laman jälkeisinä vuosina lisääntynyt huomasti Suomessa. Lapsilisien korottamisella ei kuitenkaan pystytäkään vaikuttamaan

kaikista huonoimmassa taloudellisessa tilassa elävien lapsiperheiden arkeen.

Viimeisten vuosien aikana lapsilisien ostovoima on heikentynyt huomattavasti. Pahin epäoikeudenmukaisuus lapsilisien kohdalla on kuitenkin se, että kaikista köyhimmat perheet eivät ole tällä hetkellä lapsilisään oikeutettuja. Muodollisesti kaikki lapset kyllä saavat lisää, mutta toimeentulotuen varassa eläviltä perheiltä maksettu lapsilisiä vähennetään suoraan toimeentulotuesta. Täten ne perheet, jotka lapsilisiä eniten tarvitsevat, eivät lainkaan hyötyisi suunnitelluista lapsilisien korotuksista.

Yhteiskunnallisessa keskustelussa on viime vuosien aikana useampaan kertaan kyseenalaistettu se, tarvitseeko rikkaille maksaa lapsilisiä. Vielä tärkeämpää olisi kysyä, eivätkö lapsilisiä tarvitsisi juuri ne lapsiperheet, joiden taloudellinen tilanne on kaikista heikoin.

Lapsilisiä on niin kutsuttu universaalietuus. Kaikki suomalaiset lapset ovat oikeutettuja saamaan lapsilisiä. Lapsilisiä saavat kaikki lapsiperheet tuloista riippumatta. Sen tarkoitus onkin korvata huoltajille lapsista aiheutuvia menoja ja myös kannustaa lasten hankkimiseen. Nykyinen tilanne, jossa toimeentulotukea saavilta perheiltä lapsilisiä leikkautuu pois, sotii räikeästi hyvinvointivaltion universaalisuuden ja kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun periaatteita vastaan.

Joka kymmenes lapsi elää nykyisin perheessä, joka joutuu turvautumaan toimeentulotukeen. Monet toimeentulotuen varassa elävät perheet ovat taloudellisesti todella tiukoilla. Pitkän ajan kuluessa toimeentulotuella eläminen aiheuttaa lapsiperheiden syrjäytymistä. Vaikka pelkillä suurilla tuloilla ei välttämättä kasvateta tasapainoisia ja hyvinvoivia lapsia, alituinen niukuus on kuitenkin hyvin suuri riskitekijä.

Jos köyhyys on pitkäaikainen tai pysyvä tila, se koettelee sekä aikuisten että lasten voimia.

Toimeentulopulmat painavat myös lasten mieltä, eivätkä työttömien lapset usein usko itsekkään saavansa työpaikkaa. Vakavimmin rahan puute vaikuttaa vanhempien jaksamiseen ja perheen ilmapiiriin. Synkeys lisää lasten käytösongelmia, masennusta ja alkoholin käyttöä, joiden hoito tulee kalliiksi verrattuna perheen tukemiseen ajoissa.

Lakia toimeentulotuesta on muutettava siten, että kunnallista toimeentulotukea saavien perheiden ensimmäisestä lapsesta maksettava lapsilisiä lasketaan etuoikeutetuksi tuloksi, jolloin se ei vähennä perheen saamaa toimeentulotukea. Näin kaikkein pienituloisimpien perheiden tulot kasvavat ensimmäisen lapsen saaman lapsilisän verran eli noin 90 euroa. Muutoksen jälkeen kaikista pienituloisimmat perheet olisivat myös oikeutettuja saamaan hallituksen kaavailemat korotukset ensimmäisestä lapsesta maksettaviin lapsilisiin.

Lainmuutos tulee lisäämään kuntien menoja, joten valtion on lisättävä kunnille maksettavia valtionosuuksia lainmuutoksen kustannusten vaatimalla määrällä.

Lakiehdotuksessa lisätään lakiin toimeentulotuesta (1412/1997) 11 §:n 2 momenttiin uusi 7 kohta, jolla lapsilisiä perheen ensimmäisen lapsen osalta määritellään perheen saamaksi etuoikeutetuksi tuloksi. Kirjoitusteknisistä syistä myös kohtia 5 ja 6 muutetaan siten, että kohdan 5 lopussa ollut sana eikä siirretään kohdan 6 loppuun. Kohtien 5 ja 6 asiallinen sisältö ei muutu tehdyn muutoksen seurauksena.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

toimeentulotuesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan toimeentulotuesta 30 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1412/1997) 11 §:n 2 momentin 5 ja 6 kohta sekä
lisätään 11 §:n 2 momenttiin sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1410/2001 ja 1294/2002, uusi 7 kohta seuraavasti:

11 §

Huomioon otettavat tulot

— — — — —
Tuloina ei kuitenkaan oteta huomioon:
— — — — —

5) alle 18-vuotiaan lapsen säännöllisiä tuloja
siltä osin kuin ne ylittävät hänen osaltaan 7 §:n
nojalla huomioon otettavat menot;

6) edellä 8 §:ssä tarkoitettuja korvauksia ja tuloja; eikä

7) perheen ensimmäisestä lapsesta maksettavaa lapsilisää.

—
Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 2003.

Helsingissä 22 päivänä toukokuuta 2003

Annika Lapintie /vas
Outi Ojala /vas
Unto Valpas /vas
Esko-Juhani Tennilä /vas
Iivo Polvi /vas
Minna Sirnö /vas

Erkki Virtanen /vas
Markus Mustajärvi /vas
Anne Huotari /vas
Matti Kangas /vas
Kari Uotila /vas
Mikko Kuoppa /vas